
Editörler

Prof.Dr. Nurettin Gemici - Doç.Dr. Cahid Kara

İSLAM TARİHİ I

Yazarlar

Doç.Dr. Bilal Gök

Doç.Dr. Cahid Kara

Doç.Dr. İsmail Pırlanta

Doç.Dr. Mehmet Dalkılıç

Dr.Öğr.Üyesi Ali Hatalmış

Dr.Öğr.Üyesi Bahattin Turgut

Dr.Öğr.Üyesi Yasemin Barlak

Dr.Öğr.Üyesi Yunus Akyürek

Editörler
Prof.Dr. Nurettin Gemici - Doç.Dr. Cahid Kara
İslam Tarihi I

ISBN: 978-605-9498-29-6

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2018

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Hamit Işık

Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

ÖNSÖZ

Lisans Yayıncılık İslam Tarihi serisinin ikinci kitabı olan *İslam Tarihi I*, Râşid Halifeler döneminden başlayarak, Emevîler ve Endülüs Emevîleri Döneminde gelişen siyasi olaylar, sosyal ve kültürel olgular ve medeniyet alanındaki gelişmelere ilişkin temel bilgileri derli-toplu bir biçimde muhatabına sunmayı hedeflemektedir. İslam tarih yazımında kullanılan metodolojiyi tanıtmak, İslam Medeniyetinin temel konu ve kavramları hakkında bilgi vermek, İslam tarihindeki siyasi-dini ve etnik grupları tanıtmak da bu kitabın amaçları arasındadır. Elinizdeki kitabın 1. ünitesinde Râşid Halifeler ve Emevîler dönemlerinin ana kaynakları incelemiştir. Râşid Halifeler döneminin ele aldığı 2., 3., 4. ve 5. ünitelerde yazarlarımız her bir halife döneminde öne çıkan siyasi ve sosyal gelişmeler üzerinden kronolojik sıralamaya da riayet edilerek tanıtılmaya çalışılmıştır. 6. ve 7. ünitelerde Emevîler dönemi yine kronolojik sıralamaya göre, “Süfyânîler” ve Mervânîler” olarak iki devir halinde ele alınmıştır. 8. ve son ünite ise Endülüs Emevîleri sırasıyla Valîler, Emirlik, Hilafet ve Tavâif-i Mülûk, Murâbıtlar, Muvahhidler, Nâsırîler dönemleri olarak ele alınmış, ünite sonunda Endülüs medeniyeti hakkında da bilgi verilmiştir.

İslam Tarihinde Hz. Peygamber (s.a.v) ‘in vefatını takip eden bu dönem, İslam dünyasının temel sosyal-siyasi dinamiklerinin ve kültürel kodlarının önemli ölçüde oturduğu ve bu alanlarda güçlü bir pratiğin olduğu dönem olması bakımından oldukça önemlidir. Müslüman halkların bugünkü düşünme biçimleri, davranış örüntüleri ve siyasi eğilimlerinin kökenlerine nüfuz edebilmek için bu dönemin iyi anlaşılması gerektiği kanısındayız. Tıpkı serinin ilk kitabı olan *Siyer* için olduğu gibi, bu kitap için de yapıcı ve geliştirici önerileri sonraki baskılarda değerlendirmeye hazırız. Zira insan ürünü olan her çalışma gibi, bu çalışma da noksanlıktan muaf değildir. Çalışmamızın hayırlara vesile olmasını diler, tüm yazarlarımıza teşekkür ederiz.

İstanbul, 2018

Editörler
Prof.Dr.Nurettin Gemici
Doç.Dr. Cahid Kara

İÇİNDEKİLER

Önsöz

III

Bölüm 1 İSLÂM TARİHİ KAYNAKLARI

13

1.1. Tarihin Tanımı ve “İslâm Tarihi” Kavramsal Çerçevesi	14
1.2. İslâm Öncesi Araplarda Tarih Telakkisi	15
1.3. İslâm Tarihinin Doğuşuna Etki Eden Sebepler	16
1.4. İslâm Tarihinin Kaynakları	17
1.4.1. Kur’ân	17
1.4.2. Hadis	18
1.4.3. Siyer-Meğâzi Kaynakları	18
1.4.4. Genel ve Özel Tarih Kaynakları	24
1.4.5. Tabakât, Terâcim ve Vefeyât Kaynakları	30
1.4.6. Edebî ve Kültürel Kaynaklar	31
1.4.7. Nesep Kaynakları	34
1.4.8. Fütûhât Kaynakları	37
1.4.9. Şehir Tarihi Kaynakları	39
4.10. Coğrafya Kaynakları	41
Yararlanılan Kaynaklar	49

Bölüm 2 RAŞİD HALİFELER DÖNEMİ-I (Hz. Ebubekir)

53

2.1. Halifelik Öncesi Hayatı	54
2.2. Hilafeti ve Dönemindeki Olaylar	66
2.2.1. Benî Sâ’ide Çardağındaki Toplantı ve Halife Seçilmesi	66

2.2.2. Üsâme Ordusunun Gönderilmesi	69
2.2.3. Ridde Savaşları	70
2.2.4. Kur'ân'ın Kitap Haline Getirilmesi	74
2.2.5. İsyânların Bastırılması	75
2.2.6. Irak ve Suriye Bölgesi Fetihleri	76
2.2.6.1. Irak Fetihleri	76
2.2.6.2. Suriye Fetihleri	81
2.3. Halife Tayini ve Vefatı	85
2.4. Kişiliği ve Devlet İdaresi	88
Yararlanılan Kaynaklar	93

Bölüm 3 **RAŞİD HALİFELER DÖNEMİ-II** **(Hz. Ömer)**

97

3.1. Hz. Ömer'in Halifelik Öncesi Hayatı	98
3.2. Hz. Ömer'in Halifeligi ve Yönetim Anlayışı	107
3.2.1. Hz. Ömer Döneminde Gerçekleştirilen Büyük Fetih Harekâtı	111
3.2.2. Hz. Ömer Döneminde Kurumsallaşma ve Yenilikler	118
3.3. Hz. Ömer'in Vefatı ve Kişiliği	123
Yararlanılan Kaynaklar	128

Bölüm 4 **RAŞİD HALİFELER DÖNEMİ-III** **(Hz. Osman B. Affan)**

131

4.1. Hayatı	132
4.2. Hilafeti (644-656)	134
4.2.1. Şura Tarafından Halife Seçilmesi	134
4.2.2. Fetihler	137
4.2.2.1. Mısır ve Kuzey Afrika Fetihleri	137
4.2.2.2. Doğudaki Fetihler	140
4.2.2.3. Suriye Fetihleri	144
4.2.3. İlk Deniz Savaşı (Zâtüssavârî)	148

4.2.4. Kuran-ı Kerim'in Nüshalarının Çoğaltılması	149
4.2.5. Hilafetin İkinci Altıncı Yılındaki Karışıklıklar ve Hz. Osman'ın Şehadeti	150
4.2.5.1. Hz. Osman Döneminde İslam Toplumun Genel Yapısı	150
4.2.5.2. Gelirlerin Paylaşımı Konusunda Huzursuzluk	152
4.2.5.3. Hz. Osman'ın Vali Atamalarına Eleştiriler	154
4.2.5.4. İsyana Giden Süreç ve Hz. Osman'ın Öldürülmesi	158
Yararlanılan Kaynaklar	161

Bölüm 5 **RAŞİD HALİFELER DÖNEMİ-IV** **(Hz. Ali)**

165

5.1. Hayatı	166
5.2. Hilâfeti	169
5.2.1. Halife Olarak Seçilmesi	169
5.2.2. Cemel Savaşı	173
5.2.3. Sıffin Savaşı	175
5.2.4. Tahkim-Hakem Olayı	177
5.2.5. Nehrevân Savaşı	181
5.2.6. Hz. Ali'nin Kufe'de Şehit Edilmesi	183
5.3. Hz. Hasan'ın Halifelik Devri	186
5.3.1. Halife Seçilmeden Önceki Hayatı	186
5.3.2. Halife Olarak Seçilmesi	187
5.3.3. Muaviye ile İlişkiler	188
5.3.4. Hz. Hasan'ın Vefatı	191
Yararlanılan Kaynaklar	194

Bölüm 6 **EMEVİLER (SÜFYÂNİLER) DÖNEMİ-I**

197

6.1. Muâviye b. Ebî Süfyân	199
6.1.1. İslâm Sonrası Hayatı	199

6.1.2. Hilafete GeçiŖi	205
6.1.2.1. Devrindeki Önemli GeliŖmeler: Hâriciler ve Hz. Ali Taraftarları İle Mücadele	207
6.1.2.2. Fetih Faaliyetlerinin Yeniden BaŖlaması	213
6.1.2.3. Halifeliđin Saltanata DönüŖümü: Yezîd'in Veliht İlan Edilmesi	217
6.2. Yezîd b. Muâviye	223
6.2.1. Hayatı	224
6.2.2. Hilafetindeki Önemli Olaylar	224
6.2.3. Kerbelâ Hadisesi	226
6.2.4. Harre Vak'ası	231
6.2.5. Abdullah b. Zübeyr Hareketi, I. Mekke KuŖatması ve Yezîd'in Ölümü	232
6.3. Muâviye b. Yezîd b. Muâviye	233
6.3.1. Hilâfeti	234
6.3.2. Süfyânilerin Tasfiyesi	235
6.4. Süfyâniler Döneminin Genel Deđerlendirmesi	236
Yararlanılan Kaynaklar	237

Bölüm 7 **EMEVİLER (MERVANİLER) DÖNEMİ II**

239

7.1. Mervan b. Hakem'le (64-65/684-685) Mervaniler Dönemi	240
7.1.1. Hayatı	240
7.1.2. Hilafeti	241
7.1.3. Cabiye Toplantısı ve Halifeliđi Üstlenmesi	242
7.1.4. Siyasi Birliđin Sağlanması ve Halid b. Yezid ve Amr bin Said'in Velihtlıktan Vazgeçirmesi	242
7.2. Abdülmelik b. Mervan (65-86/685-705)	244
7.2.1. Hayatı	244
7.2.2. Hilafeti	244
7.2.3. İç KarıŖıklıkların bastırılması ve Emevilerin Yeniden Hâkimiyet Sağlamaları	245
7.2.4. Bizans'la olan mücadeleler	249
7.2.5. Doğuda batıda Fetihler; Kuzey Afrika'nın Fethi	250

7.2.6. Yeni Düzenlemeler	252
7.2.7. İlk Altın Paranın Basımı	252
7.2.8. Arapça'nın Resmi Dil Durumu	253
7.3. Velid b. Abdilmelik (86-96/705-715)	253
7.3.1. Hilafeti	253
7.3.2. Doğuda Batıda Fetih faaliyetleri ve Endülüs'ün Fethi	254
7.3.3. Devletin Kalkınma Hamleleri ve Mescid-i Aksa'nın Yapılışı	257
7.4. Süleyman b. Abdilmelik b. Mervan (96-99/715-717)	258
7.4.1. Hilafeti	258
7.5. Ömer b. Abdilaziz (99-101/717-720)	260
7.5.1. Hayatı	260
7.5.2. Hilafeti	262
7.6. Yezid b. Abdilmelik b. Mervan b. Hakem (101-105/720-724)	263
7.6.1. Hayatı	263
7.6.2. Hilafeti	263
7.6.3. İç Karışıklıklar	264
7.6.4. Fetihler	265
7.7. Hişam b. Abdilmelik (105-125/724-743)	266
7.7.1. Hilafeti	266
7.7.2. İç İşleri	266
7.7.3. Dış İlişkiler	268
7.8. Velid b. Yezid b. Abdilmelik (II. Velid) (125-126/743-744)	272
7.8.1. Hayatı	272
7.8.2. Hilafeti	272
7.9. Yezid b. Velid b. Abdilmelik (126/744)	273
7.9.1. Hilafeti	273
7.10. İbrahim b. Velid b. Abdilmelik (126/744)	274
7.10.1. Hilafeti	274
7.11. Mervan b. Muhammed b. Mervan (126-132/744-750)	275
7.11.1. Hayatı	275
7.11.2. Hilafeti	276
7.11.3. Abbasi Çağrısı ve Çöküş	276
7.11.4. Mervan'ın Ölümü	278
Yararlanılan Kaynaklar	288

8.1. Endülüs ve İlk Fetihler	290
8.1.1. Endülüs İsminin Kaynağı	290
8.1.2. Endülüs Coğrafyası	291
8.1.2.1. Endülüs'ün Fizikî Coğrafyası	291
8.1.2.2. Endülüs'ün Beşerî Coğrafyası	291
8.1.2.3. Endülüs'ün Siyasî Coğrafyası	294
8.1.3. Müslümanların İspanya'yı Fetih Sebepleri	294
8.1.4. Endülüs'ü Fetihte İlk Aşama	296
8.1.4.1. Tarif b. Malik'in Endülüs Seferi	296
8.1.4.2. Tarık b. Ziyad'la Endülüs'te İlk Fetihler	296
8.1.4.3. Kurtuba, Gırnata ve Tuleytula'nın Fethi	298
8.1.4.4. Musa b. Nusayr'ın Endülüs'te Fetih Faaliyetleri	298
8.2. Valiler Dönemi (714-756)	299
8.2.1. Balatü'ş-Şühedâ (Şehitler Düzlüğü) Savaşı (732)	300
8.2.2. Asabiyet Savaşları	300
8.2.2.1. Arap-Berberî Savaşı	301
8.2.2.2. Beledli- Suriyeli Çatışması	302
8.2.2.3. Kaysî- Kelbî Çatışması	303
8.2.3. Hıristiyan İspanyanın Zuhuru ve İlk Reconquista Faaliyetleri	304
8.3. Endülüs Emevî Devleti (756-1031)	304
8.3.1. Emirlik Dönemi	305
8.3.1.1. I. Abdurrahman b. Muaviye ed-Dahil (138-172/756-788) ve Endülüs Emevî Devleti'nin Kuruluşu	305
8.3.1.2. I. Hişam b. Abdurrahman (H. 172-180/ M. 788-796)	308
8.3.1.3. I. Hakem b. Hişam b. Abdurrahman (796-822)	309
8.3.1.4. II. Abdurrahman b. Hakem el-Evsat (822-852)	311
8.3.1.5. Muhammed b. Abdurrahman (852-886) ve Oğulları Münzir (886-888) ve Abdullah (888-912)	313

8.3.2. Hilafet Dönemi	314
8.3.2.1. III. Abdurrahman b. Muhammed en-Nasır li Dinillah (300-350/912-961)	314
8.3.2.2. II. Hakem b. Abdurrahman el- Mustansır Billah (961-976)	317
8.3.2.3. II. Hişam b. Hakem ve Amiriler	319
8.3.2.4. II. Muhammed b. Hişam	320
8.3.2.5. Süleyman b. Hakem	320
8.3.3. Endülüs Emevîlerinin Son Yılları: Hammûdîler ve Çöküş	321
8.3.3.1. Endülüs Emevî Devletinin Yıkılış Sebepleri	321
8.3.4. Tavâif-i Mülûk Dönemi (I031-I090)	323
8.3.5. Murabıtlar (1056-1147)	325
8.3.6. Muvahhidler (1121-1269)	326
8.3.7. Nasrîler / Benî Ahmer Devleti (1238-1492)	328
8.4. Endülüs'te İslâm Varlığının Sona Erdirilmesi	332
8.5. Osmanlı- Endülüs İlişkileri	334
8.6. Endülüs Kültür ve Medeniyeti	339
Yararlanılan Kaynaklar	343

